

ชื่อโครงการ : การบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในเขตบริการศูนย์การเรียนรู้บ้านนาโต อำเภอมแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

ชื่อผู้วิจัย : ดร.สุพัตรา พรหมพิชัย¹
นายพงศกร ชัยวุฒิ¹
นายสมเดช วงศ์ชัยพาณิชย์²
ดร.ยวดี กันทะ¹
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดวงพร อ่อนหวาน³
ดร.สวิชญา ศุภอุดมฤกษ์ ตรีรัตน์⁴

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยประเภท : ทุนมุ่งเป้า ประจำปี 2559 จำนวนเงิน 564,000 บาท
ระยะเวลาทำการวิจัย : 1 มิถุนายน 2559 ถึง 31 พฤษภาคม 2560

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยเรื่องการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในเขตบริการศูนย์การเรียนรู้บ้านนาโต อำเภอมแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในเขตบริการศูนย์การเรียนรู้บ้านนาโต 2) เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ทางด้านการท่องเที่ยวของชุมชนในเขตบริการศูนย์การเรียนรู้บ้านนาโต 3) เพื่อศึกษาศักยภาพทางด้านการจัดการข้อมูลการท่องเที่ยวโดยชุมชนในเขตบริการศูนย์การเรียนรู้บ้านนาโต 4) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในเขตบริการศูนย์การเรียนรู้บ้านนาโต

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครอบคลุม 3 กลุ่ม คือ 1) ผู้สูงอายุ/ปราชญ์/ผู้นำชุมชน/เยาวชน 2) แม่บ้าน/ประชาชน 3) ผู้บริหาร/เจ้าหน้าที่หน่วยงานท้องถิ่น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) การระดมสมอง (Brain Storming) ใช้เพื่อให้ตัวแทนชุมชนได้ร่วมแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะเกี่ยวกับทรัพยากรที่มีในชุมชนของตนเอง รวมถึงการร่างแผนที่เดินดินเพื่อนำไปสู่การเดินทางสำรวจเส้นทางและจุดสนใจทางกรท่องเที่ยว 2) แบบสำรวจ (Survey Form) ใช้ในการสำรวจข้อมูลทรัพยากรพื้นฐานของชุมชน ได้แก่ ทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน ด้านประเพณีและพิธีกรรม 3) การสัมภาษณ์ (Interview) ใช้ในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับประวัติหมู่บ้าน ประวัติสถานที่ ประวัติกิจกรรม และตำนานหรือเรื่องเล่า 4) การประชุมกลุ่มย่อย

¹ วิทยาลัยอาชีวศึกษาเชียงราย

² วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีเชียงราย

³ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงใหม่

⁴ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

(Focus Group Discussion) ใช้สำหรับการร่วมคิดของตัวแทน/แกนนำชุมชน เพื่อการตัดสินใจหรือการวางแผนต่างๆ รวมถึงการค้นหาอัตลักษณ์ของชุมชน 5) ประชาพิจารณ์ ใช้สำหรับการหารือและหาข้อสรุป เพื่อลงมติในการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนที่สมาชิกทุกคนในชุมชนเห็นชอบร่วมกัน 6) แบบวัดความน่าสนใจของจุดสนใจทางการท่องเที่ยว จากกิจกรรมทัวร์นำร่องโดยให้นักท่องเที่ยว/ผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ให้คะแนน ใช้ระบบการให้คะแนนโดยมีการแทนค่าดังนี้ “ดี” 3 คะแนน “พอใช้” 2 คะแนน และ “ควรปรับปรุง” 1 คะแนน

จากผลการวิจัยพบว่า ชุมชนมีศักยภาพในด้านการจัดการเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งสามารถอภิปรายผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานของชุมชน ทุกชุมชนประกอบอาชีพเกษตรกร พบว่า 1) บ้านนาโต มีประชากร 892 คน ชาติพันธุ์ไทยใหญ่ อาข่า จีนยูนนาน ลาหู่ และลีซอ นับถือผีแบบดั้งเดิม ศาสนาพุทธ และศาสนาคริสต์ 2) บ้านโป่งไฮ มีประชากร 1,260 คน ชาติพันธุ์อาข่า นับถือศาสนาคริสต์ 3) บ้านห้วยกระ มีประชากร 827 คน ชาติพันธุ์อาข่าและลาหู่ ประกอบด้วย 4 ศาสนา คือ ศาสนาคริสต์ ศาสนาพุทธ นับถือบรรพบุรุษ และจีนยูนนาน

2. อัตลักษณ์ทางการท่องเที่ยวของชุมชน พบว่า 1) บ้านนาโต ชาติพันธุ์ไทยใหญ่ มีวิถีชีวิตพุทธที่ใช้ชีวิตเรียบง่าย เลื่อมใสศรัทธาในพุทธศาสนา จุดสนใจส่วนใหญ่จึงเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ (1) วิถีชาวพุทธ และ (2) วิถีท้องถิ่น เช่น เส้นทางเรียนรู้วิถีชีวิตตามแม่น้ำคำ หมอสมุนไพรรักษาอาการท้องอืดท้องเฟ้อ ผลิตภัณฑ์ที่ระลึก คือ กระเป๋าผ้าขนาดเล็กตกแต่งด้วยลายผ้าทอไทยเงิน 2) บ้านโป่งไฮ ชาติพันธุ์อาข่า นอกจากจะมีทรัพยากรป่าที่อุดมสมบูรณ์แล้ว ยังคงมีร่องรอยวัฒนธรรมอาข่าหลงเหลืออยู่ จุดสนใจสำหรับการท่องเที่ยวจึงประกอบไปด้วย (1) เส้นทางป่า (2) ภูมิปัญญาการทอผ้าดั้งเดิม เช่น การปั่นฝ้าย – ทอผ้า ผลิตภัณฑ์ที่ระลึก คือ สร้อยข้อมือที่ทำจากลูกเต๋อย 3) บ้านห้วยกระ ชาติพันธุ์อาข่า ส่วนใหญ่ยังคงนับถือบรรพบุรุษแบบดั้งเดิมอยู่ ทำให้วัฒนธรรมประเพณีมีความน่าสนใจ ได้แก่ (1) วิถีความเชื่ออาข่า เช่น ประตูลูกบ้าน - ศาลเจ้า - ลานโล้ชิงช้าชิงช้าสวรรค์ บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ (2) การละเล่นดั้งเดิม คือ เล่นสะบ้า การแสดงกระทงไม้ไผ่ ผลิตภัณฑ์ที่ระลึก คือ พวงกุญแจ โดยใช้ผ้าที่มีลายปักของอาข่า และภายในยัดด้วยใบชาตากแห้ง 4) ศูนย์การเรียนรู้บ้านนาโต ได้คัดเลือกฐานเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องจากฐานเรียนรู้ด้านการเกษตรที่มีอยู่แล้ว โดยมุ่งเน้นการแสดงให้เห็นวิถีเกษตรยั่งยืน ผลิตภัณฑ์ที่ระลึก คือ การทำไข่แดงหุ้มด้วยฝ้ายถัก ย้อมสีไข่จากรากพืชธรรมชาติ ซึ่งเชื่อว่าการให้ไข่แดงหมายถึงการมอบความโชคดีให้

3. ศักยภาพทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน พบว่า 1) บ้านนาโต มีทรัพยากรชุมชนที่น่าสนใจครบทุกด้าน ซึ่งสามารถนำเป็นสินค้าทางการท่องเที่ยวได้หลากหลายรูปแบบ 2) บ้านโป่งไฮ มีทรัพยากรที่ได้อธิบายมาเพื่อการท่องเที่ยว คือ การปั่นฝ้ายและการทอผ้าแบบดั้งเดิม ทรัพยากรที่น่าสนใจอีกแห่งคือ ป่าอนุรักษ์ มีขนาดพื้นที่กว่า 2,000 ไร่ จึงเป็นแหล่งอาหาร

สำหรับคนในชุมชนกระทั่งปัจจุบัน 3) **บ้านห้วยกระ** มีทรัพยากรที่น่าสนใจทางด้านวัฒนธรรมมาก เนื่องจากยังมีผู้นำทางจิตวิญญาณ จึงทำให้ยังมีการสืบทอดประเพณี พิธีกรรมที่สำคัญ เช่น ประเพณีปีใหม่อาข่า มีกิจกรรมปีใหม่ 12 ครั้งในรอบปี ที่สามารถยึดเหนี่ยวคนในชุมชนให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ อีกทั้งชุมชนได้ร่วมกันรื้อฟื้นการเล่นสะบ้า เพื่อการสร้างประสบการณ์ให้นักท่องเที่ยว

4) **ศูนย์การเรียนรู้บ้านนาโต** มีทรัพยากรคือ วิธีการเกษตรที่มีจุดเด่นคือ การทำเกษตรอย่างยั่งยืน โดยยึดหลักการผลิตพืชและสัตว์แบบเกื้อกูลกัน และไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

4. **แนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน** พบว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวต่างชาติ กลุ่มองค์กรท่องเที่ยวและสื่อ และกลุ่มบริษัททัวร์ แสดงทัศนคติต่อจุดสนใจทางการท่องเที่ยวทุกกลุ่ม ว่ามีความน่าสนใจของกิจกรรมท่องเที่ยวในระดับ “ดี” ส่วนแนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน พบว่า ชุมชนที่ควรได้รับการพัฒนาดังต่อไปนี้ 1) **ด้านข้อมูลทรัพยากร** ควรมีการแนะนำข้อมูลทรัพยากรให้มากขึ้น 2) **ด้านผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยว** ควรพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่สามารถจำหน่ายให้นักท่องเที่ยวได้ ส่งเสริมกิจกรรมที่ช่วยสร้างประสบการณ์ให้นักท่องเที่ยว พิจารณาด้านความสนใจและความสามารถในการเข้าถึงสถานที่ เตรียมพื้นที่ให้สามารถเข้าชมได้ทั่วถึง และควรคำนึงถึงความพอเพียงของบริการ

คำสำคัญ : ทรัพยากรชุมชน, จุดสนใจทางการท่องเที่ยว, อัตลักษณ์, ศักยภาพชุมชน

Project Title: The Potential of Community-Based Tourism Management at Bann Natoe Learning Center, Maefahluang District, Chiang Rai

Researcher: SupattraPrompichai, PhD¹
Pongsakorn Chaiwuth¹
SomdetWongchaipanit²
Yuwadee Kanta, PhD¹
Asst. Prof. Duangporn Onwan³
Savichaya Supa-udomlert Trirat, PhD⁴

Project Fund: amount 564,000 THB

Project period: June 1, 2016 to May 14, 2017

ABSTRACT

Research project on Community-Based Tourism management in Baan Natoe Mae Fah Luang District, Chiang Rai province. The purpose is: 1) to collect local resources for community-based tourism management in Baan Natoe Learning Center, 2) to study the identity of community tourism in Baan Natoe Learning Center, 3) to study the potential of the management of tourist information by the community in Baan Natoe Learning Center and 4) development of Community-Based Tourism management in Baan Natoe

The population used in the study is: 1) elderly/community Leader/Youth 2) housekeeper/community member 3) local administrators/Officials. The research tools include: 1) Brain Storming is used by community representatives to comment on and suggest resources available in their communities, 2) A survey form is used to survey basic community resources such as natural resources that are relevant to the way of living in the community 3) Interview is used to collect information about village history, tradition and culture 4) Focus Group Discussion is used for collaborative thinking by community for decision making or planning, 5) A public hearing is used for discussions and conclusions to resolve community tourism issues that all members of the community agree on, 6) Pilot Tour that used for the assessment of tourist attraction from tourists/experts.

The results showed that community has the potential for Community-Based Tourism management. This can be discussed the results of the research as follows;

1. Basic information of the community. Every community has a farmer experience, 1) Notoe has 892 people, ethnic of Thaiyai, Akha, Chinese Yunnan, Lahu and Lisu respect Forefather, Buddhism and Christianity 2) Ban Pong Hai has 1,260 ethnic Akha people religion of Christianity 3) Huay Kra has 827 people, ethnic of Akha and Lahu consists of four religions: Christianity, Buddhism, Forefather and Chinese Yunnan.

2. The identity of the community tourism is that: 1) Baan Notoe is a simple Buddhist way of life, faith in Buddhism. Most of the points of interest are related to learning about way of; 1) Buddhist way and 2) local trajectories, such as finding food along the river. Souvenir products are small cloth bag decorated with Thai Lue cloth. 2) Baan Pong Ha Ethnic of Akha. In addition of conservation forest there are still traces of Akha culture left. Points of interest for tourism include: 1) community forest route 2) traditional weaving techniques such as spinning – weaving. souvenir products are spruce bracelets. 3) Baan Huay Krachatpan Akha. Most still respect the traditional ancestors. The cultural traditions are interesting. 1) Akha beliefs, such as the door of the village - shrine - swing lantern, ferris wheel, sacred ponds, 2) traditional games are playing Saba. Souvenir products are keychain with embroidered fabric of Akha and inside is stuffed with dried tea leaves, 4) Baan Notoe Learning Center, The selected relevant learning based from existing agricultural learning bases. The focus is on demonstrating sustainable farming practices. The souvenir product is egg yolk covered with cotton knit. Dye the eggs from the roots of the natural plants. It is believed that giving yolk means giving good luck.

3. The potential for Community-Based Tourism management is as follows: 1) Baan Notoe has an interesting community resources 2) Baan Pong Hai has the resources to revitalize tourism such as spin cotton thread and traditional weaving. Another interesting resource is the conservation forest, which has an area of 2,000 rai which is a source of food for the people in the community 3) Baan Huay Kra has a very interesting cultural resources because there are spiritual leaders. It also has a tradition inherited, important rituals such as Akha New Year's tradition. There are 12

new year activities in the year that can anchor the people in the community to be harmonious, 4) Baan Natoe Learning Center. There is a resource of sustainable farming based on the principle of production of plants and animals, and also conserving the environment.

4. Guidelines for the development of tourism management capabilities by the community found that foreign tourists, Tourism and Media Organizations and tour companies show attitude towards all tourist attractions at "good" level of tourist activity. The suggestions for the community should develop the following: 1) more resources should be introduced, 2) should develop products that can be sold to tourists. Encourage activities that help create an experience for tourists. Consider interest and accessibility. Provide space to be able to visit thoroughly and also should consider the sufficiency of the service.

Keywords: Community Resources, Tourist Attractions, Identity, Community Potential